

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ПРЕВЕНЦІЇ БЕЗРОБІТТЯ В МОЛОДІЖНОМУ СЕРЕДОВИЩІ НІМЕЧЧИНИ

М. Є. ЧАЙКОВСЬКИЙ
О. М. ДАНЧЕНКО

Незважаючи на рівень соціального благополуччя, безробіття є однією з найнагальніших проблем економічної політики сучасних держав. Особливу увагу політиків, державних службовців, соціальних працівників і педагогів привертає проблема молодіжного безробіття, адже саме молодь є найбільш уразливою категорією у період між завершенням навчання та пошуком першого робочого місця. Безробіття, як і будь-яку іншу соціальну проблему, легше попередити, ніж вирішувати як факт. Саме тому, одним із найвагоміших завдань сучасної соціальної політики є пошук ефективних стратегій попередження безробіття.

Метою статті є визначення концептуальних підходів до превенції безробіття у молодіжному середовищі Німеччини.

Виходячи з мети статті, і ми визначили такі завдання:

охарактеризувати зміст понять «безробітна молодь у Німеччині», «соціальна робота з безробітною молоддю», «соціально-педагогічна підтримка безробітної молоді»;

окреслити основні напрями молодіжної політики Німеччини;

виокремити концептуальні підходи до превенції безробіття молоді Німеччини, що використовується у різних типах шкіл, у службах професійного консультування та центрах професійного інформування; у професійних та вищих школах, у плануванні законодавчої бази, що підтримує модель «трудоного року».

Питання пошуку оптимальних стратегій подолання безробіття є предметом наукових пошуків численних учених, зокрема: дослідження питань становлення і розвитку моделі соціального захисту, соціальної політики та соціальної роботи у Німеччині є предметом досліджень І. Іванової, П. Спікера, Г. Тренса, Т. Семігіної, С. Юрія, М. Шавариної, А. Кудряченка. Напрями професійної соціально-педагогічної діяльності та становлення соціально-педагогічної освіти висвітлено у циклі досліджень Ю. Пришляк. Аналіз систем соціального страхування у Німеччині представлено у праці Г. Григора, Т. Григораш, В. Олійника, І. Субачова.

Тлумачення понять «безробіття», «безробітна молодь», масштаби поширення безробіття молоді загалом та у нових і старих землях, причини та наслідки молодіжного безробіття висвітлено у працях таких німецьких дослідників, як Й. Поллерт, Е. Крамер, Е. Кун, Т. Лоренц, А. Браун, К. Х. Феттер, С. Кнабе, Б. Мейріц, Ц. Штейнхаген, Ф. Вітенбек.

Організаційно-правові засади роботи з німецькою молоддю, зокрема з безробітною, правове регулювання професійної освіти у Німеччині висвітлено у працях Н. Абашкіної, Д. Никоненка, А. Кудряченка, М. Головатого, на німецькомовних сайтах (представлені закони Німеччини), у тому числі закони щодо підтримки безробітної молоді. Правові питання реформування соціального страхування, фінансово-правові основи ринку праці Німеччини розглянуто у дослідженнях В. Руденко.

Інновації у сфері професійної діяльності Німеччини та їх вплив на професійну орієнтацію, аналіз ефективності профільного навчання старшокласників у гімназіях, методологічні засади підготовки професійних консультантів служби зайнятості у Німеччині розглядаються та аналізуються у працях вітчизняних дослідників Н. Абашкіної, М. Сметанського, Н. Удовиченко, Н. Кравець.

Багатоаспектність та багатовекторність проблеми (адже безробіття тягне за собою низку соціальних та особистісних негараздів) дає підставу стверджувати, що безробіття – найважливіша соціальна проблема сучасної молоді. Молоді люди внаслідок відсутності досвіду в різних сферах життя найбільше потребують належної соціальної та, зокрема, соціально-педагогічної підтримки. Різномісна та різнорівнева соціально-психологічна, соціально-педагогічна підтримка закладів освіти різних рівнів, а також практика діяльності недержавних установ є виключно важливою при вирішенні проблем молодіжного безробіття.

При аналізі німецькомовної літератури [1–6] нами було сформовано поняття *безробітна молодь* у Німеччині. Це гетерогенна група молодих людей віком від 15 до 25 років, яка тимчасово не перебуває у трудових відносинах, яка нещодавно (щонайменше чотири тижні) була у пошуках роботи;

на цей час, упродовж двох тижнів придатна зайнятись оплачуваною або самостійною роботою, перебуває на обліку служби зайнятості, є працездатною та не є самостійною; яка особисто сповістила службу зайнятості про свій стан безробіття і таким чином зареєстрована управлінням праці, характеризується різним рівнем шкільної та професійної освіти, різними кваліфікаціями, професійними ціннісними орієнтаціями і очікуваннями від майбутнього та з різною реакцією на власний статус безробітного.

Соціальна робота з безробітною молоддю у Німеччині – це система заходів, що здійснюються суб'єктами соціально-педагогічної роботи, спрямована на безробітних молодих людей та на молодь, яка не перебуває у стані безробіття, шляхом надання їм превентивної допомоги (професійної орієнтації та професійного консультування, що здійснюються у різних типах шкіл та включають наступні заходи: *бесіди; батьківські збори; ініціативні групи батьків, учнів або вчителів; позаурочні заходи з інформування школи; професійне інформування в рамках партнерства з певним виробництвом*). Окреслена система представляє собою низку заходів, які спрямовані на надання можливості інтеграції у професійне життя, зокрема, *заходи сприяння працевлаштуванню та проекти кваліфікації зайнятості для некваліфікованих молодих людей; заходи освоєння професії; матеріальна допомога; заходи, проекти, які допомагають молодим людям у переході від освіти до професійної діяльності та, відповідно, до трудової діяльності*. Головним завданням соціальної роботи з молоддю у Німеччині є підвищення індивідуальних інтеграційних шансів на первинному ринку праці, прагнення «зробити молоду людину тренованою до світу праці».

Допомога молоді у виборі професії – це заходи, проекти, які допомагають молодим людям у переході від освіти до професійної діяльності і, відповідно, до трудової діяльності, та матеріальна допомога. Крім цього, сюди належать заходи зі сприяння працевлаштуванню та проекти кваліфікації зайнятості для некваліфікованих молодих людей, заходи освоєння професії [1–6].

Особливого значення у процесі вирішення проблеми безробіття набуває проблеми соціально-педагогічної підтримки безробітної молоді. Аналіз джерел дає підставу сформулювати поняття «*соціально-педагогічна підтримка безробітної молоді*» як вид соціально-педагогічної діяльності спеціально уповноважених органів держави та соціальних інституцій, спрямованих на вирішення проблем молодих безробітних осіб, які перебувають у складних життєвих обставинах, шляхом надання їм превентивної та оперативної допомоги, необхідної соціально-педагогічної інформації, проведення просвітницьких заходів, консультацій, бесід та інших видів соціальних послуг (надання матеріальної та психологічної підтримки) щодо забезпечення потрібного особистості рівня освіти та надання допомоги у працевлаштуванні [7–9]. Окреслена система заходів спрямована на створення умов, що дозволяють забезпечити соціальну захищеність молодих людей.

Таким чином, базовими складовими соціально-педагогічної підтримки безробітної молоді у Німеччині є:

комплекс превентивних заходів щодо запобігання безробіттю, які реалізуються вже під час шкільного навчання;

система заходів, яку умовно можна означити як «супровід-освіта» (профорієнтація, професійне консультування, сприяння в отриманні найбільш підходящої професії, формування навичок пошуку роботи);

формування мотивації до праці, створення можливостей здобуття досвіду трудової діяльності (соціальний рік, екологічний рік);

перекваліфікація, підвищення кваліфікації, допомога у здобутті затребуваної на ринку праці професії, суміжної професії тощо.

Характеристика концептуальних підходів до запобігання молодіжному безробіттю має виходити, у першу чергу, із пріоритетів соціальної і молодіжної політики. Так, сучасна модель державної молодіжної політики Німеччини ґрунтується як на соціал-демократичних, так і на ліберальних засадах. Соціал-демократичні аспекти виявляються у тому, що держава:

зберігає у своїй основі не індивідуальні інтереси, а соціальний вимір, здійснюючи молодіжну політику;

проводить активну політику щодо забезпечення основних прав молодих людей, тобто створює відповідні умови для їх дотримання, а не лише запобігає порушенню цих прав;

розвиває та захищає соціальні здобутки суспільства.

Ліберальні засади реалізуються у здійсненні заходів превентивного, компенсаційного, а також субсидіарного характеру [10, с. 263].

Загалом, у дитячій і молодіжній політиці цієї країни можна виокремити три ознаки: підтримка молодих людей у процесі розвитку у свідому, готову до інтеграції у суспільство особистість;

розкриття і розвиток соціально-політичних здібностей молоді;

надання допомоги та захист соціально обділеної молоді (з фізичними або розумовими відхиленнями від нормального розвитку) [11, с.15].

Так, німецька модель державної молодіжної політики за наявності потужної законодавчої бази передбачає помірне втручання держави у життя і справи молодих людей, надання допомоги тим із них, хто її вкрай потребує, а також залучення широкого загалу молоді до розв'язання власних проблем.

Отже, охарактеризуємо систему превенції безробіття серед молоді, яка здійснюється у межах закладів освіти.

Відомо, що система освіти Німеччини складається із трьох великих підсистем: загальноосвітні школи, професійні школи та вищі навчальні заклади.

Так, школи турбуються про професійну орієнтацію та професійне консультування, призначенням яких є ознайомлення та наближення учнів до світу праці та професій.

Профконсультант, з огляду на мету професійної орієнтації, пропонує різні заходи, перш за все це *бесіди*, що проводяться у школі. Як навчальний захід, вони налагоджують перший контакт між учнем і професійним консультантом та проводяться у передостанній рік навчання, щоб на вибір професії в учня залишалось достатньо часу. Загалом, профорієнтація починається уже в молодшій школі, оскільки учень молодшої школи (разом з батьками, учителями, психологом, профконсультантом) має доцільно вибрати середню школу, що буде відповідати його вмінням, здібностям, уподобанням, та вже з переходом у старшу школу, відповідно, – той напрямок, який буде готувати до вступу вибраного навчального закладу.

На шкільних бесідах профконсультант висвітлює такі теми: що є основним у виборі професії; *на які* точки зору варто звернути увагу при виборі професії; вимоги до професії, особиста спроможність щодо праці за професією; інтереси до професії; типові професії та сфери професій; освітні шляхи; можливості професійної підготовки, навчання у ВНЗ; можливості підвищення кваліфікації і подальша професійна підготовка; тенденції розвитку професій, ринок праці; партнери і джерела інформації як супровідні чинники при виборі професій [12, с. 45–47].

При підготовці дітей до вибору професії найголовнішими партнерами-співбесідниками є їх батьки. Досить часто вони є недостатньо проінформовані про ринок праці, існування різних професій, місця професійного навчання. Тому професійні консультанти проводять для батьків підлітків так звані *батьківські збори*. На цих заходах йдеться про теми професійного вибору, різні вказівки та інформацію, з тим, щоб батьки активно та інтенсивно здійснювали супровід своїх дітей при переході їх у світ професій. Батьківськими зборами, здебільшого, займаються школи та служби професійного консультування.

Підготовка до вибору професії у *школах неповної середньої освіти* здійснюється сьогодні передусім у сфері *обов'язкових предметів* та у *сфері вибірково-обов'язкових*. Усі вони зазначені у навчальних планах та програмах. При цьому, є різні варіанти у сфері вибіркового предметів і курсів (*проектне навчання у визначені дні, трудові об'єднання, гуртки*). У навчальних програмах німецьких шкіл є такі *предмети*, як «Працезнавство», «Економіка», «Професія», завдяки яким учні набувають поглибленого уявлення про сучасний світ праці та професії, яких потребує сьогодення.

Типовим для професійної орієнтації є доповнення навчання такими заходами: *ініціативних груп батьків, учнів або вчителів; позаурочні заходи з інформування школи*, на яких з професіознавчими повідомленнями виступають спеціалісти економічної сфери, а також здійснюється професійне інформування в рамках партнерства з певним виробництвом, під час якого учні, батьки та вчителі можуть відвідати підприємство та ближче ознайомитися із світом професій та їхніми вимогами [12, с. 51–55].

У *старшій ступені гімназії* є різні предмети, які можуть сприяти професійній орієнтації. Зокрема, це *економічні і суспільні наукові предмети* – «Політика», «Економіка», «Право», «Суспільствознавство». Разом з цим, під час викладання *фізики, музики, художнього виховання, релігії* може відбуватися орієнтація на спеціальні професії, зокрема на інженера, музиканта, архітектора, церковного діяча. Навчальна програма одного предмета містить вказівки на теми, близькі до професії, які можуть відповідати положенням професійної орієнтації. Саме у старшій школі значна

увага приділяється *науковій професійній підготовці, професійно-орієнтованому навчанню, закріпленню вмінь самостійної дослідницької роботи та індивідуалізації навчання.*

У гімназистів старших класів додатково виникає потреба, беручи до уваги зміст навчальних курсів у вищій школі, набуття додаткових знань і поглиблення наявних. Вимоги сучасного світу праці і трансформування цінностей у старших класах гімназії стають вагомим чинником при виборі професії. Обрані *додаткові курси навчання* у старших класах гімназії перебувають у відповідності з бажаним напрямом навчання у ВНЗ. З огляду на це, у гімназіях організуються такі курси: економічні науки, природничі науки, математика, медицина (біологія або біологія / хімія) [12, с. 60].

Особливими формами проведення заходів щодо професійної орієнтації на вищому ступені навчання у гімназії є: *дні навчання у вищій школі / дні проектів, тиждень економічних проектів, дні техніки для дівчат.*

Тиждень економічних проектів – призначенням цього заходу є відповідь на професіознавчі питання у співпраці з партнером-підприємством. Найголовнішим при цьому є показ тісного зв'язку теорії і практики. Бажаним є також застосування планових ігор на тему вибору професії.

«*Дні техніки для дівчат*» – одна із форм професійної орієнтації, яка за своєю суттю не відрізняється від професійно-зорієнтованих заходів. На цьому заході мова йде про розширення уявлень батьків і громадськості щодо одержання дівчатами ремісничо-технічних і математично-природничих знань для майбутньої професійної діяльності. Ці заходи повинні стимулювати оволодіння дівчатами професій з електроніки, математики, інформатики. На професійно-зорієнтованих заходах, жінки, які працюють за перерахованими вище професіями, повідомляють про свій досвід, а спеціалісти підприємства пояснюють професійні вимоги і шанси професійного зростання. Пропонуються також загальні питання, зокрема: «Сім'я і професія», «Жінки і нетипово жіночі професії» [12, с. 52–63].

У старших класах гімназії позакласним заходам надається ще більше уваги, ніж у молодших. Найпоширенішими заходами у ВНЗ є «дні відкритих дверей», «розвідувальні студії» у співпраці з фахівцями центрів вибору навчання у вищій школі.

Не менш суттєву профорієнтаційну роботу у виборі молоддю відповідної професії здійснюють *служби професійного консультування та центри професійного інформування*, які надають послуги як школярам, так і випускникам різних типів шкіл та профтехучилищ (а також зацікавленим особам: батькам, вчителям, роботодавцям), і здійснюють допомогу як у виборі відповідної професії, так і надають послуги у виборі іншої професії (у перекваліфікації) чи підвищенні кваліфікації. Отже, ці служби та центри виконують як превентивну функцію, так і функцію соціально-педагогічної підтримки безробітних, у тому числі безробітної молоді.

Заслуговує на увагу питання відповідальності за проведення профорієнтаційної роботи з молоддю та її координацію. Так, *консультативні служби Німеччини* підпорядковані Міністерству праці. Разом із тим, питання професійної консультації та орієнтації школярів і студентів вирішуються завдяки тісній співпраці Міністерства праці та Міністерства науки і освіти, яка базується на угоді Постійної конференції міністрів освіти та культури від 05.02.1971 р., чинній сьогодні і у нових землях. Згідно з цією угодою, школа має надавати учням основні знання про економіку та світ праці. Служба профконсультації готує їх до індивідуального професійного вибору, професійного визначення, а особливо вона повинна інформувати про ринок праці, психофізіологічні вимоги, надавати орієнтири щодо можливостей кар'єрного зростання [13, с. 32].

Служби професійного консультування проводять семінари, присвячені темам професійного вибору. Учасники цих семінарів на одному чи декількох заходах за допомогою *практичних вправ, рольових ігор і моделювання ситуацій* займаються вирішенням різних проблем, які постають при виборі професії. На сьогоднішній день реалізується три концепції цих семінарів: семінар для пошукувачів «Правильно здійснювати заходи задля вибору професії»; семінар для батьків: «Розпізнати і використати шанси»; семінар «Дівчата розставляють віхи у своєму майбутньому».

Одним із видів роботи служби професійного консультування виступає посередництво у налагодженні контактів із підприємством, а також у домовленості про *практику*. Надаючи додаткову інформацію професіознавчого характеру, представники служби професійного консультування не втрачають нагоди налагодити контакти з підлітками, батьками, майстрами професійного навчання.

Служба професійного консультування виконує законодавчу функцію реалізації *Закону сприяння працевлаштуванню*, маючи широкий вибір особистісних заходів, центрів професійного інформування і засобів для професійної орієнтації, а також завдяки взаємодії з іншими закладами,

надаючи молодим людям допомогу у здійсненні свого основного права на вільний вибір професії при переході зі школи у сферу професійного навчання.

Служба професійного консультування співпрацює також з вищою школою. У компетенції служби професійного консультування ВНЗ є питання, що пов'язані з навчанням у вищій школі, консультуванням щодо вибору спеціальності під час навчання у ВНЗ. Професійне консультування абітурієнтів і майбутніх студентів ВНЗ, передусім, має завдання орієнтувати студентів під час проведення групових заходів про професійні шанси, визначення професійної цілі, спеціалізацію навчання у ВНЗ з точки зору основоположної професійної підготовки, переходу на професійно-освітні курси за межами ВНЗ [12, с. 48–50].

Центри професійного інформування (ЦПІ) – виконують завдання у допомозі вибору професії, тобто надають повну уяву про зміст професії у даний час та у перспективі, розширюють пропозиції щодо надання послуг служби працевлаштування тим, що завдяки засобам масової інформації вони надають *індивідуальне і групове інформування*, пропонують широкий огляд світу праці і професій, звертаються до вчителів і батьків, молодих дівчат, молоді з міграційним минулим, учнів, студентів, а також до тих, хто потребує поради, шукає роботу, прагне до зміни місця навчання, бажає переорієнтуватися на іншу діяльність чи галузь, або до усіх установ і навчальних закладів, які безпосередньо чи опосередковано займаються питаннями вибору професії, професійної чи вищої освіти, підвищення кваліфікації чи перепідготовки [13, с. 53].

Час і тривалість свого візиту відвідувачі призначають особисто, а також самостійно вибирають засоби масової інформації. До центру професійного інформування професійні консультанти запрошують учнів кожного класу школи, представляють засоби масової інформації та тренуються з учнями щодо їх використання. Найбільше, що стимулює особистісну ініціативу підлітків, – це можливість кожного разу відвідувати Центр професійної інформації, опрацьовувати різні питання професійного вибору.

Існує два різновиди центрів інформування: *стаціонарний заклад* при службі працевлаштування і *мобільний центр професійного інформування* для регіонів, у яких відвідування центру професійного інформування у службі зайнятості можливе лише у складних ситуаціях. Однакові надійні пропозиції мають обидві форми, у тому числі засоби масової інформації, зокрема, це: альбоми переліку професій (біля 800 назв); перелік професій нових технологій, ринок праці; фільми про окремі професії і сфери професій, сфери економіки, спеціальні теми про вибір професії; серії діафільмів і програми для прослуховування про професії та сфери професій; комп'ютерні програми Центру професійної інформації для пошуку бажаної професії, для самооцінки: книжки й журнали [13, с. 54].

Превенція та соціально-педагогічна підтримка безробітної молоді здійснюється також у закладах професійної освіти, тому розглянемо та проаналізуємо ці заходи.

Варто зазначити, що система професійної освіти у Німеччині розгалужена, багатогранна та розмаїта і залишається на сучасному етапі пріоритетною порівняно з вищою освітою, незважаючи на тенденції зростання останньої. Вона включає професійне навчання у дуальній системі та професійне навчання шкільного типу. Провідною формою професійної підготовки у Німеччині є так звана *дуальна система*. Молода людина три роки перебуває учнем на підприємстві, з нею укладається договір, й вона направляє у відповідне державне (муниципальне) профтехучилище для зарахування у групу з теорії підготовки. Роботодавець сплачує стипендію у розмірі 500–600 євро. Поєднання теорії і практики гарантує високу кваліфікацію німецьких ремісників і спеціалістів, визнану у всьому світі. Зміст професійної освіти, за цією системою, орієнтується на потреби ринку праці і завдяки широкій спеціальній теоретичній кваліфікації забезпечує молоді високу мобільність. Здобуття освіти за дуальною системою також є превентивним методом подолання безробіття та виступає передумовою для підвищення кваліфікації і отримання звання майстра для заснування власного ремісничого підприємства [12, с. 44–45].

Поряд із дуальною системою освіти для випускників загальноосвітньої школи існують й інші можливості здобуття професійної кваліфікації – це професійні спеціалізовані школи з, як правило, повним навчальним тижнем. Навчання тут триває до трьох років і забезпечує підготовку учнів до здобуття професії у майбутньому або ж безпосередньо у процесі навчання.

Професійне навчання реалізують різноманітні типи професійних шкіл, визначені Конференцією міністрів у справах культури та освіти федеральних земель від 8 грудня 1975 р. Це – професійні школи (*die Berufsschulen*), спеціальні професійні школи (*die Berufsfachschulen*), підвищені

професійні школи для підготовки до вступу в середні спеціальні навчальні заклади (*die Berufsaufbauschulen*), вищі спеціальні професійні школи (*die Fachoberschulen*), середні професійні спеціальні навчальні заклади (*die Fachschulen*). Разом з тим, у різних федеральних землях функціонують особливі навчальні заклади: спеціалізовані або професійні гімназії (*die Fachgymnasien/Berufliche Gymnasien*), професійні школи підвищеного типу (*die Berufsoberschulen*), професійні коледжі (*die Berufskollegs*), спеціалізовані професійні академії (*die Fachakademien*) [14, с. 108].

Також існують *центри професійної освіти*, аналогічні нашим професійним училищам (професійним ліцеям). Вони готують кваліфіковані кадри для підприємств індустрії, сервісу й аграрного сектору. Процес навчання у цих навчальних закладах триває три роки, при цьому, впродовж першого року, учень знайомиться з усіма професіями, за якими здійснюється підготовка у даному освітньому центрі, «випробовує» свої сили. Спеціалізоване навчання починається із другого року. Таке «наближення» освіти до запитів ринку праці має за мету зменшити кількість помилок при виборі професій, коли молоді люди найбільш схильні приймати рішення на основі стереотипів або неповної інформації, а після більш близького знайомства з майбутньою спеціальністю розчаровуються у власному професійному виборі. Крім того, можливість ознайомитися з азами професійної діяльності максимальної кількості професій і спеціальностей створює більш сприятливі можливості для наступного перенавчання.

Вагомим фактором, що впливає на попередження безробіття у молодіжному середовищі, є *оригінальна модель взаємодії ринку праці та системи освіти*. Одним із таких елементів є те, що багато молодих людей починають виробничу діяльність як підмайстри на різних малих підприємствах. Державі така схема дуже вигідна, адже кошти на виробниче навчання майже не витрачаються. Це дозволяє відносно рівномірно розподілити робочу силу у країні, створює умови для розвитку невеликих населених пунктів і провінцій, зменшує міграцію працездатної молоді в мегаполіси [15, с. 510-512].

Крім професійної освіти, у Німеччині вагому роль відіграє також вища освіта. Так, вищі навчальні заклади виконують як превентивну функцію (здійснюючи профорієнтаційні заходи), так і спрямовані на надання освітньо-наукових послуг, що й гарантує студентам після складання державного іспиту (захисту диплома, здачі іспитів на отримання диплома) більше шансів на отримання підходящого робочого місця. Крім цього, навчання, яке триває 12 семестрів в університеті (тобто 6 років) та 10 семестрів у спеціальних вузах, потребує для студентів соціально-педагогічної підтримки (навіть при тому, що навчання у вищих навчальних закладах є безкоштовним), яку молоді люди отримують від держави, земельних відомств, у відомствах у справах студентів ВНЗ та надрегіональних відомствах, від одного з 11 фондів сприяння найталановитішим студентам.

Вищі навчальні заклади проводять профорієнтаційні заходи щодо навчання, які відбуваються, як правило, у післяобідній час у приміщенні навчального закладу. Претенденти на навчання можуть отримати інформацію про окремі навчальні курси і враження про заклад у цілому. На сьогодні існує близько 360 вищих шкіл, серед них – понад 90 університетів, у яких можна захистити кандидатську дисертацію, і 190 спеціальних вузів.

Терціарний (вищий) ступінь освіти можна отримати у Німеччині у класичних, технічних університетах (*die Universitäten/die Technischen Universitäten*) та прирівняних до них вищих школах (*die Hochschulen*), заочних університетах (*die Fernuniversitäten*), військових університетах (*die Universitäten der Bundeswehr*), медичних та ветеринарних вищих школах (*die Hochschulen für Medizin/Tiermedizin*), педагогічних (*die Pädagogischen Hochschulen*), спортивних (*die Hochschulen für Sport*), теологічних або філософсько-теологічних вищих школах (*die Kirchlichen und Philosophisch-Theologischen Hochschulen*). Крім того, функціонують мистецькі та музичні вищі школи (*die Kunst und Musikhochschulen*), спеціалізовані вищі школи (*die Fachhochschulen*) та спеціалізовані вищі школи державного управління (*die Fachhochschulen für öffentliche Verwaltung*). Диплом, отриманий у професійній академії (*die Berufsakademie*), прирівнюється до диплома вищої школи [14, с. 109].

Крім вищезазначених заходів, професіоналізації та превентивних заходів безробіття молодих людей сприяє ще й *модель «трудового року»*, яка підтримується законами «Про підтримку добровільного соціального року» (ДСР) та «Про підтримку добровільного екологічного року». Після отримання загальної середньої освіти випускник може подати заявку в органи соціального забезпечення певної землі або благодійні організації (найчастіше церковні) про своє бажання

відпрацювати рік у рамках соціальних проектів. Як правило, це екологічні, освітні, культурні заходи. Пройшовши конкурсний відбір, молоді люди протягом року виконують відповідну діяльність за символічну плату. Держава або церковні фонди оплачують наймання житла, харчування й надають незначну суму готівкою. Передбачається, що під час «трудоного року» людина має визначитися з майбутньою професією; це у майбутньому зменшить випадки розчарування у неправильно обраній професії, відповідно – й випадки безробіття. Водночас, здобуваються навички трудової діяльності й загальні для будь-якої професії компетенції.

Налагодження навчальними закладами тісної співпраці зі службами, які ознайомлені з соціальним і економічним оточенням певних професій, сприяють доцільному прийняттю рішення учнями при виборі майбутньої професії – це і є одним із головних завдань професійного консультування та професійної орієнтації. До цих служб належать *інституції і спілки економіки, організації роботодавців і роботонайманців як соціальних партнерів, носії соціальної допомоги і надання допомоги молоді, церкви і спеціальні консультаційні служби.*

Отже, виокремимо концептуальні підходи до превенції безробіття молоді Німеччини:

у різних типах шкіл діє чітко спланована система професійного консультування та інформування: від бесід та проведення батьківських зборів до введення у навчальний процес дисциплін «Працезнавство», «Економіка», «Професія», «Політика», «Право», «Суспільствознавство», додаткових курсів та можливість учнів брати участь у проектному навчанні та трудових об'єднаннях;

у службах професійного консультування та у центрах професійного інформування діє система професійного консультування, інформування, професійного добору і відбору та профадаптації — від консультацій та семінарів до налагодження контактів з підприємством — стосовно навчання, працевлаштування та домовленості про практику;

у професійних та вищих школах превенція здійснюється під час навчання у закладах професійної освіти завдяки *дуальній системі, центрам професійної освіти, оригінальній моделі взаємодії ринку праці та системи освіти, різноманітним типам професійних шкіл.*

Вищі навчальні заклади виконують превентивну функцію, здійснюючи *профорієнтаційні заходи* та надаючи *освітньо-наукові послуги* у різноманітних напрямках, які є затребуваними на ринку праці Німеччини;

у плануванні законодавчої бази, що підтримує модель «трудоного року». Закони: «Про підтримку добровільного соціального року» (ДСР) та «Про підтримку добровільного екологічного року». Передбачається певна система — від здобування навичок трудової діяльності й загальних для будь-якої професії компетенції до визначення з майбутньою професією.

Таким чином, здійснений аналіз доводить – головною причиною успіху Німеччини у боротьбі з безробіттям є саме *цілісна система превентивних мір*, що допомагає молодій людині обрати відповідну професію та запобігає безробіттю у майбутньому.

Перспективним напрямком подальшого дослідження може стати аналіз міжсекторних підходів та управління у здійсненні соціально-педагогічної підтримки безробітної молоді.

Список використаної літератури:

1. Pollert J., Kramer E. Jugendarbeitslosigkeit im 21. Jahrhundert. Seminar : Jugend und Arbeit / Pollert J., Kramer E. – Dokument Nr. V114951 aus dem GRIN Verlagsprogramm, GRIN – Verlag für akademische Texte, Auflage, 2007. – 22 S.

2. Kuhn E. Jugendarbeitslosigkeit in der BRD – Entwicklung, Ursachen und Folgen unter Berücksichtigung von Funktion und Wirkung der Jugendberufshilfe. / Kuhn E. – Hausarbeit : Dokument Nr. V71831 aus dem GRIN Verlagsprogramm, GRIN – Verlag für akademische Texte, Auflage, 2006. – 35 S.

3. Lorenz T. Das Problem Jugendarbeitslosigkeit in Deutschland – was hat der Staat diesem Phänomen entgegenzusetzen / Lorenz T. – Hauptseminararbeit : Dokument Nr. V39930 aus dem GRIN Verlagsprogramm, GRIN – Verlag für akademische Texte, Auflage, 2005. – 23 S.

4. Braun A. Jugendarbeitslosigkeit. Seminararbeit: Dokument Nr V67458 aus dem GRIN Verlagsprogramm, GRIN – Verlag für akademische Texte, Auflage, 2006. – 17 S.

5. Karl-Heinz Vetter. Jugendarbeitslosigkeit Folgen und Auswirkungen in der Jugendphase / Karl-Heinz Vetter. – Hausarbeit : Dokument Nr. V46563 aus dem GRIN Verlagsprogramm, GRIN – Verlag für akademische Texte, Auflage, 2004. – 19 S.
6. Knäbe S. Die Hartz IV-Bestimmungen – Reformversuche für den Sozialstaat / Knäbe S. – Unterrichtsentwurf: Dokument Nr. V53577 aus dem GRIN Verlagsprogramm, GRIN – Verlag für akademische Texte, Auflage, 2006. – 22. S.
7. Тюптя Л. Т. Соціальна робота : теорія і практика : навч. посіб. / Тюптя Л. Т., Іванова І. Б. – [2-ге вид., перероб. і доп]. – К. : Знання, 2008. – 574 с.; с. 460.
8. Соціальна педагогіка : мала енциклопедія / [за заг. ред. проф. І. Д. Звереві]. – К. : Центр унавчальної літератури, 2008. – 336 с.
9. Семигіна Т. В. Словник із соціальної політики / Семигіна Т. В. – К. : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2005. – 253 с., С. 178–181.
10. Головатий М. Ф. Соціологія молоді : Курс лекцій / Головатий М.Ф. – 2-ге вид. перероб. і доп. – К.: : МАУП, 2006 – 304 с.
11. Никоненко Д. Н. Молодёжное движение в современной Германии (80-90 гг. XX в.) / Никоненко Д. Н. – Часть I. – Москва; Чернигов, 1998. – 208 с.
12. Абашкіна Н. В. Педагогічні та психологічні основи діяльності служб професійної орієнтації у Німеччині / Неллі Володимирівна Абашкіна. – Ніжин : Видавництво НДУ ім. Гоголя, 2006. – 91с.
13. Урасов В. В. Как избежать массовой безработицы? / В. В. Урасов, Н. Н. Скворцов. – Краматорск : Изд. Национальный центр производительности, 1994. – 110 с.
14. Удовиченко Н. К. Підготовка професійних консультантів служби зайнятості у вищих навчальних закладах Німеччини : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Удовиченко Н. К. – Ніжин, 2008. – 300 с.
15. Данченко О. М. Заходи соціально-педагогічної підтримки безробітної молоді у Німеччині / О. М. Данченко // Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді. [Збірник наукових праць]. – Вип. 13. книга 1. – Кам'янець-Подільський : Видавець Зловейко Д. Г., 2009. – 600 с.